

A TANULÁS HELYE A KOGNITÍV GONDOLKODÁSMÓDBAN

BEVEZETÉS

Az itt következő tanulmányok a III. Magyar Megismeréstudományi Konferencián, 1995. január 13-a és 15-e között elhangzott előadásokon alapulnak.

Az immár hagyományossá váló januári ülések arra törekszenek, hogy a megismeréskutatásban érdekelt különböző diszciplínák képviselőit úgy hozzák egymáshoz közel, hogy előadásaik ne pusztán az adott részterület számára követhető technikai beszámolók legyenek, de ugyanakkor nem is a 'művelt közönség' számára szóló ismertetések. Valahogy a közös témára mutató, a konvergáló érdeklődésű más szakmájú kollégák érdeklődésének megfelelő elvontsági szint a kitűzött cél.

Az 1995-ös előadások vezértémájával — a tanulás és a kognitív szemlélet kapcsolatával — nem a tanulás pszichológiájának vagy biológiai-jának riválisait akartuk szembeállítani. Olyan előadókat kértünk fel, akik azt próbálták megmutatni, milyen új gondolatokat tud adni a kognitív tudományi szemlélet a tanuláskutatóknak, másrésztől viszont a stabil, s egyszer s mindenkorra rögzített reprezentációk képe helyett hogyan jelenik meg magában a kognitív szemléletben a reprezentációs módok változásának gondolata.

Az itt közölt előadások a konferencia egy részét mutatják be. Az előadások teljes listája az alábbi volt:

Január 13. Péntek

Nyíri Kristóf: *Tudás, tanulás, hagyomány*

Benedek András: *Indukció és tanulás*

Csányi Vilmos: *Tanulás és az evolúciós paradigma*

Kovács Ilona: *A bemeneti rendszerek módosíthatósága a felnőtt központi idegrendszerben*

Kampis György: *A mesterséges élet és a fejlődés dinamikája*

Január 14. Szombat

Gergely György: *„Hoppá!” avagy az eszmélkedés lélektana. A szociális tükrözés szerepe az öntudat és az önkontroll kialakulásában*

Kiss Szabolcs: *A szimulációs megközelítés és az „elmélet” elméleti szerepe a gyermek pszichológiai ismereteinél*

Kónya Anikó: *A perceptuális emlék egy sokszoros ismereti rendszerben*

Jakab Zoltán: *Mi a különbség a prototípus és a mintapéldány modellje között?*

Mérő László: *Tanulás és szakértelem*

Gröbller Tamás: *Tanulás biológiai és mesterséges hálózatokban*

Érdi Péter: *Anatómia, dinamika, tanulás, memória — egy mérsékelt redukcionista stratégia körvonalai II.*

Nádasdy Zoltán: *Hippocampusfiziológia és tanulás*

Január 15. Vasárnap

Jarovinszkij Alekszandr: *Szavak reprezentációja a gyermekkori kétnyelvű mentális lexikonban*

Réger Zita: *Orális kultúra, írásbeliség, dekontextualizált nyelvhasználat — A cigány nyelvi szocializáció vizsgálatának tanulságai*

Szöllősy-Sebestyén András: *Nyelv, tanulás, tanítás*

Rebrus Péter-Bocz Andárs: *Optimalitáselmélet — egy új nyelvelmélet*

Nahalka István: *A konstruktivizmus tanulásszemlélete a természettudományos nevelésben — egy kutatási program*

Néhány jellegzetesség, melyek a két téma egymásra találásában a klasszikus felfogáshoz képest újat hoztak:

1) Az emberi tanulási rendszerek kultúra- és hagyományfüggése. Az írásbeliség (Nyíri és Réger), a tudományos elméletek (Benedek) s az oktatási szervezet (Nahalka) nem egyszerűen külön külső korlátokat jelentenek az emberi tanulás számára, hanem szervezett kereteket, melyek maguk befolyásolják a konstrukciós folyamat jellegét, s egyáltalán, a tudás kialakulását határozottan konstrukciósan képzelik el.

2) Maguk a belső rendszerrel foglalkozó tanulás- és fejlődéskonceptiók sem pusztán modelleket képzelnek el, melyek a külső hatásokat befelé közvetítenék, hanem ezeket a belső modelleket elméletszerű szerveződésnek tartják. Ezzel egyszerre képviselnek egy általános metakognitív

fordulatot, de olyan felfogást is, amely e keretben azután nem lát ellentétet a feltételezett biológiai és szociális alapú mozgató erők között (Gergely, Kiss, Kampis).

3) A pszichológiai tanuláskutatást — a hagyományosabban pszichológiaiit — mindeközben az egyrendszerű felfogásokkal szemben a többféle meghatározottság hirdetése, a többféle mentális tapasztalatszervezési mód jellemzi (Jakab, Kónya).

4) Mindez a biológiát illetően a korábbinál jóval hajlékonyabb rendszerek feltételezését jelenti. Ezekben azonban a plaszticitás nem egy üres, korlátok nélküli kapcsolórendszer átállítását jelentené, hanem meghatározott biológiai törvények szerinti, mind formálisan jól jellemezhető, mind etológiaiilag és fiziológiaiilag jól értelmezhető evolúciós érték adaptabilitást (Csányi, Kovács, Gröbner).

Pléh Csaba

ELTE Általános Pszichológiai Tanszéke, Budapest